

Гроші, фінанси і кредит

Бабіна О. В.

*к.е.н., старший викладач,
Сумський державний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Завдання збалансування Державного та місцевих бюджетів України на сьогоднішній день постає дуже гостро, враховуючи складні політичні та економічні умови. Ще з моменту отримання незалежності України питання вдосконалення системи оподаткування знаходяться в центрі уваги наукової і громадської думки. У пошуках шляхів виходу з економічної кризи назріла необхідність податково-бюджетного регулювання в Україні замість проведення суто фіскальної податкової політики.

Науковці стверджують, що в Україні переважають непрямі податки, тому що в умовах низького рівня доходів фізичних осіб та податкової культури неможливо забезпечити переважання прямих податків у структурі податкової системи. При цьому варто відзначити, що прямі податки є визначним фінансовим регулятором соціально-економічних процесів. Вони є не лише основою формування бюджетних ресурсів держави, але й інструментом державного регулювання доходів платників, інвестицій, накопичення капіталу, ділової активності, сукупного споживання та інших чинників цілісності, стабільності та розвитку суспільства. Динаміка обсягу прямих та непрямих податків у податкових надходженнях Зведеного бюджету України за 2015-2017 рр. наведена на рисунку 1.

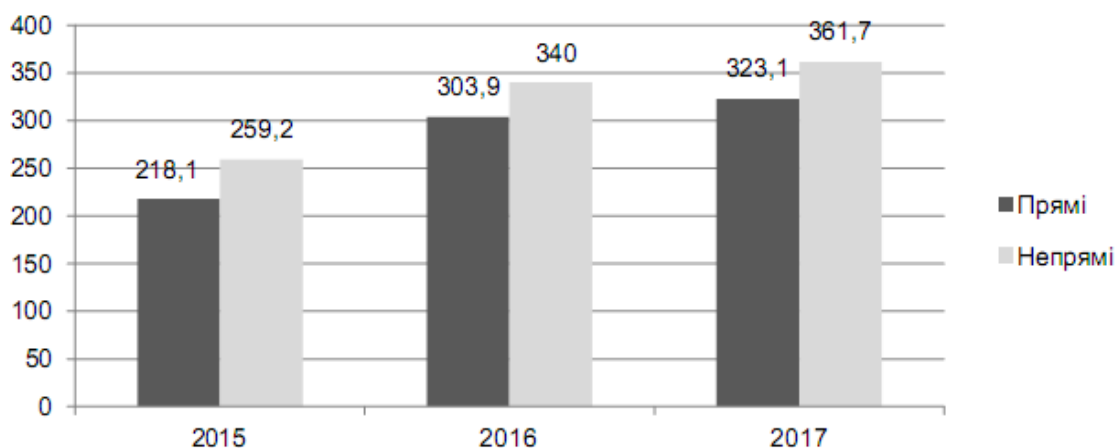

Рис. 1. Динаміка обсягів прямих та непрямих податків у структурі податкових надходжень України за 2015-2017 рр., млрд. грн.

Джерело: складено автором на основі [Ошибка! Источник ссылки не найден.]

Така динаміка пояснюється тим, що вітчизняна система прямого оподаткування характеризується значним обсягом пільг, досить високим податковим навантаженням, а також недостатнім досвідом, що спричиняє втрату істотного обсягу фінансових ресурсів дохідної частини бюджетів різних рівнів.

Проведемо аналіз складу прямих податків Зведеного бюджету України (табл. 1).

Таблиця 1

Склад прямих податків Зведеного бюджету України за 2015-2017рр., млрд. грн.

Прямий податок	Рік						Відхилення, +/-			
	2015		2016		2017		2016/2015		2017/2016	
	план	Факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Податок на доходи фізичних осіб	91,3	100	129	138,8	183	185,7	37,7	38,8	53,6	46,9
Податок на прибуток підприємств	40,8	39,1	53,3	60,2	73,5	73,4	12,5	21,1	20,2	13,2
Податок на майно	14,2	16	22,7	25	28	29,1	8,5	9	5,3	4,1
Всього	146	155,1	205	224	284	288,2	58,7	68,9	79,1	64,2

Джерело: [1]

Протягом 2015-2017 рр. усі види прямих податків показують тенденцію до збільшення, що є позитивним, адже відбувається наповнення бюджету та забезпечується виконання його видаткової частини. Також, як ми бачимо, впродовж 2015 – 2017 рр. факт значно перевищує план за відповідний рік, що також є позитивним, адже держава отримала більше прямих податкових надходжень ніж очікувала, лише в 2015 р. бюджет недоотримав надходжень від податку на майно, а саме на 2,2 млрд. грн.

Найбільшу частку серед прямих податків займає податок на доходи фізичних осіб. Протягом аналізованого періоду його частка становить 62-65 %. Найменшу частку займає податок на майно, а саме 10 %.

Прямі податки в середньому за 2015-2017 рр. склали 27 % від усіх надходжень до Зведеного бюджету України, найбільшу частку з яких займає податок з доходів фізичних осіб (ПДФО). Податок на прибуток підприємств (ПП) протягом 2016 – 2017 рр. скоротився на 0,5 %. Така тенденція змін ПП зумовлена значним зменшенням бази оподаткування через кризові явища в економіці, політичну нестабільність, значним обсягом податкових пільг, ефективність яких залишається низькою. Податок на майно також скоротився протягом 2016 – 2017 рр. на 0,3 %.

Отже, найвпливовішою часткою в надходженнях від ПП є надходження від ПП приватних підприємств. Вони займають більше половини в структурі доходів від ПП і показують тенденцію до збільшення протягом аналізованого періоду, а саме на 6 %. Доходи до бюджету від ПП підприємств, створених за участю іноземних інвесторів та протягом 2015 – 2017 рр. зменшились майже на 10 %. ПП іноземних юридичних осіб протягом 2015 – 2016 рр. зменшився на 2 %, проте в 2017р. складав вже 6% в структурі доходів від податку на прибуток.

Більше половини в структурі податку на майно займають доходи від орендної плати юридичних осіб, проте протягом аналізованого періоду їх частка зменшилась на 8 %, тобто потрібно більше уваги приділити надходженням саме від цього виду податку, потрібно зрозуміти причини

зменшення доходів, для того щоб в подальшому покращити ситуацію. Також значну частку в структурі податку на майно займає земельний податок з юридичних осіб та в 2017 р. він становить 28 %.

Отже, не зважаючи на складні економічні умови, спостерігається збільшення прямих податкових надходжень до зведеного бюджету майже по всіх підвидах податків. Доцільно відмітити, що причиною такого збільшення також є і так званий «інфляційний податок», який в умовах інфляції фактично сплачують економічні суб'єкти. Проте, податкова система залишається недосконалою, хоча і спостерігається збільшення сум податкових надходжень до бюджетної системи. Основними недоліками залишаються: нерівномірність і несправедливість розподілу податкового навантаження; стимулювання ухилення від сплати податків і відтік капіталів за кордон; проблема подвійного оподаткування; перетворення податкової системи на чинник пригнічення економічного зростання та інвестиційної активності, нестабільність податкового законодавства [2].

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Захаркіна Л. С. Роль і місце податкових надходжень у структурі зведеного бюджету України / Л. С. Захаркіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – № 19. – С. 125-129.

Бабіна, О. В. Особливості прямого оподаткування в Україні в сучасних умовах [Текст] / О. В. Бабіна // Новий погляд на розвиток економіки країни: матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21-22 грудня 2018 р.). - Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. - С. 86-88.